

Капітан Л.І. Деякі аспекти художньо-естетичного сприйняття творів мистецтва в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу // **Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого закладу освіти» (22 березня 2019 року): Збірник тез доповідей/ За заг.ред.д.екоп.н., проф.Камінської Т.Г.- Київ,2019 .- С.14-17.**

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Лідія Капітан (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»)

Однією із визначальних особливостей сучасної системи вищої освіти в Україні є глибока зацікавленість до проблеми розвитку художньо-естетичної культури молодого людини, залучення її до світу літератури та мистецтва, до краси навколишньої дійсності. Сьогодні стає зрозумілим, що пробудження творчих сил та здібностей людини є важливою умовою як розвитку кожної людини так і держави зокрема. Оскільки у прямій залежності від успіхів на цій ниві знаходиться соціально-економічний, гуманітарний, безпековий рівень розвитку нашого суспільства.

Джерелом формування здатності студентів до художнього пізнання у сенсі розвитку та становлення психологічних механізмів естетичного відображення дійсності є їх духовно-практична та суспільно-історична діяльність. Однією з форм суспільної свідомості, котра відтворює людську чуттєвість та виховує ідейно-політичний та моральний зміст почуттів є мистецтво. Його духовний потенціал виступає «відображенням міри втілення ідеї краси у виразності форм та естетичної досконалості всієї структури

художнього матеріалу, що взаємопов'язаний з ідеалами Добра та Істини у формі людських почуттів та концептуально-логічного бачення художньої картини світу» [1, с.16]. І саме мистецтво, специфічно відображаючи реальну дійсність, у більшій мірі, відносно інших форм суспільної свідомості, залучає у сферу суспільного життя інтимні сторони людства.

У якості особливої форми відображення дійсності твори мистецтва уособлюють собою результат художнього сприйняття та творчості (А.В.Азархін, В.П.Іванов, Л.Є.Шкляр). У той же час художнє сприйняття та творчість включають елементи притаманні духовному виробництву, як то пізнання та відображення. Пізнання навколишньої дійсності засобами художнього сприйняття і творчості передбачає наявність специфічного предмету пізнання (В.І.Мазепа, В.С.Горський). Адже, як показує історія різноманітних видів мистецтва, об'єктом художнього пізнання виступає все те, що викликає емоції людини, впливає на її духовний світ, формує її естетичне ставлення до речей, що оточують та до явищ дійсності. Вже у елементарній діяльності художника - замальовці пейзажу з природи, психологічний механізм сприйняття і самого творчого процесу включає в себе дослідження зображуваного об'єкта естетичного сприйняття з одного боку, та аналіз власного емоційно-чуттєвого ставлення до об'єкта.

Художня культура є особливим видом діяльності суспільства зі своїми цілями і специфічними засобами їх досягнення. Ця культура детермінована об'єктивною потребою суспільства, яку визначаємо як суспільну художню потребу. Вона виражає історичну необхідність даного виду діяльності суспільства. Ця потреба виражається у духовному забезпеченні становлення і буття особистості як активного суб'єкта діяльності, який здатен усвідомлювати та реалізовувати цю активність [2, с.76] .

Як показують наші дослідження, проведені серед студентів мистецьких спеціальностей ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», художньо-естетичні знання студентів свідчать про достатній рівень загально-естетичної та спеціально-теоретичної підготовки. Разом з цим, у

більшості випадків знання студентів залишаються на рівні формального засвоєння, що, у свою чергу, не сприяє розвитку творчого, самостійного оцінного судження. Ціннісним орієнтаціям студентів притаманні також певні недоліки, такі як: неглибока обізнаність у сфері сучасної художньої культури, певна стереотипність художнього мислення та некритична схильність підпадати під певні віяння сучасної моди.

Усвідомлення виразності засобів сучасного художнього мистецтва, стосовно якого ще не є напрацьованою традиція оцінних суджень, допомагає здолати інерцію художнього мислення, розвиває необхідну самостійність естетичної оцінки. Ось чому своєрідне відставання художнього сприйняття від існуючих норм сучасної художньої практики негативно впливає на формування здатності до оцінної діяльності. Те ж саме можна сказати і про риси консервативності у ставленні до художнього мистецтва. Образ художньо-логічної діяльності, під час якої подобається те, що є вже відомим, традиційним, не вимагає до себе напруженої уваги та активного співпереживання та співучасті, відповідно і не співвідноситься з принципами творчої оцінної діяльності. В процесі виховання оцінного ставлення до мистецтва варто враховувати і механізми моди, як фактор, що активно впливає на формування художніх цінностей. Разом з тим, залежність від тенденцій моди, прагнення до соціального престижу та звичка до наслідування часто перешкоджають розвитку стійких критеріїв естетичного оцінювання.

Художньо-естетичні потреби студентів реалізуються і через споглядання та створення власних художніх творів. Проте такі форми художньої діяльності не завжди відзначаються відповідною активністю, оригінальністю та самостійністю. Вкрай рідко студенти відвідують картинні галереї, виставки, музеї, бієнале тощо. Слід відмітити, що значна частина студентів не відчуває бажання поділитися із ким-небудь своїми враженнями від побаченого, відчутого та пережитого. Хоча, саме повноцінне оцінне ставлення до мистецтва передбачає наявність розвиненої потреби висловлювати своє судження про твір

мистецтва, аргументуючи, при цьому, його у відповідності із позиції стійких критеріїв цінності.

В оціночних судженнях студентів можна виділити дві характерні тенденції: по-перше – репродуктивність оцінок, що замінює творче судження набором вже готових авторитетних думок та суджень про певний твір мистецтва; по-друге – стихійно-емоційну описовість оцінних інтерпретацій, в яких суб'єктивне ставлення до творів художнього мистецтва не аргументується об'єктивними критеріями їх естетичної цінності.

У результаті низького рівня розвитку оцінного ставлення до художнього мистецтва у студентів переважає фрагментарність у сприйнятті, невміння правильно інтерпретувати логічний процес художньої образності, що, у свою чергу, не дає змоги студентам досягнути цілісності концепції твору мистецтва. Інколи, навіть користуючись спеціальною критичною літературою, студенти не здатні вибрати основоположні відомості для визначення ціннісної значимості того чи іншого твору мистецтва, поєднати та зв'язати їх у переконливу, логічну оцінну інтерпретацію.

Аналіз вищесказаного дозволяє зробити узагальнення методологічного характеру, суть якого полягає у тому, що здатність студентів до естетичного сприйняття не варто механічно розділяти на дві цілком протилежні самостійні сфери – пізнавальну та творчу. Такий штучний розрив призведе до недооцінювання або і до повного ігнорування їх психо-гносеологічного підґрунтя – процесу відображення естетичної дійсності у свідомості студента. Адже на практиці у процесі навчання студенти мають справу не з абстрактними проявами сприйняття прекрасного, а із сприйняттям конкретних предметів чи творів мистецтва, які викликають у них різноманітні емоційні, оцінні та інші реакції та, зокрема, потребу в естетичній насолоді.

Література

1. Олексюк О.М. Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки: Автореф. дис. ...д-ра

пед.наук: 13.00.01, 13.00.04 / Київ.ун-т ім..Т.Шевченка. – К.,1997.
50с.

2. Самохин В.Н. Эстетическое восприятие: вопросы методологии и критики. М.: Мысль,1985. 208 с.